

Dokument nr. 8:79

(1999-2000)

Forslag fra stortingsrepresentantene Øystein Hedstrøm, Vidar Kleppe, Terje Knudsen, Harald T. Nesvik, Lodve Solholm og Jørn L. Stang om å be Regjeringen omgående oppheve Norges selvpålagte eksportforbud av vågehvalprodukter

Til Stortinget

Bakgrunn

Den norske vågehvalfangsten er en fullt lovlig og bærekraftig næring. Fangsten bidrar til å skape lønnsomme arbeidsplasser for fangere, produsenter og tilhørende næringer langs kysten, og er dermed med på å opprettholde både bosetning i distriktene og skatteinntekter.

Helt siden Norge ble bosatt har det vært drevet hvalfangst. Slik sett er dagens fangst med på å videreføre kystkulturen. Den nåværende fangstmetode ble tatt i bruk på slutten av 1920-tallet.

Vågehvalfangst drives i kombinasjon med ordinært fiske. En vanlig kombinasjon er fiske av torsk som er på gytevandring om vinteren og fangst av vågehval om sommeren som er på beitevandring. Denne årssyklusen er en tilpasning til de naturgitte forhold.

Fra slutten av 1930-tallet til begynnelsen av 1980-tallet var den årlige fangsten på ca. 2000 dyr i gjennomsnitt. Forskere betrakter fangstnivået over denne 50-års perioden til å være bærekraftig, det vil si et beskatningsnivå som bestandene tåler.

Siden den tid har fangsten blitt sterkt redusert. I 1982 vedtok den Internasjonale Hvalfangstkommissjonen (IWC) et kommersielt hvalfangstforbud som skulle gjelde fra 1986. Norge mente det ikke var noe vitenskapelig grunnlag for et slikt forbud og reservert seg i forhold til vedtaket.

Norske myndigheter bestemte at vågehvalfangsten skulle stilles i bero etter 1987 og inntil sikrere bestandsvurderinger forelå. I perioden 1988-1992 var det en begrenset fangst for vitenskapelige formål.

I 1992 forelå nye bestandsvurderinger, og på det grunnlag ble det bestemt at den ordinære fangsten skulle gjenopptas i 1993. De to bestandene som høstes er beregnet til 184 000 dyr, henholdsvis 112 000 for den nordøst-atlantiske og 72 000 for den sentral-atlantiske bestanden.

Den årlige fangsten har siden vært 226 i 1993,

280 i 1994, 218 i 1995, 388 i 1996, 503 i 1997, 625 i 1998 og 589 i 1999. Årets fangstkvote er satt til 655 dyr.

I forbindelse med gjenoppstarten ble det framsatt massive trusler om økonomisk boikott og sanksjoner. Dette viser seg å være tomme trusler. USA har truet både Canada, Island, Japan, Norge og Russland med økonomiske sanksjoner på grunn av deres hvalfangst. Men disse truslene har aldri blitt iverksatt, og kan best forstås som sabelrasling myntet på innenrikspolitiske grupperinger.

Da fangsten ble stilt i bero i 1987 ble hvalproduktene omsatt både innenlands og utenlands. Japan hadde på det tidspunktet blitt et viktig marked.

I 1993 fastsatte Fiskeridepartementet en forskrift som krever lisens for eksport av hvalprodukter. Alle søknader om eksportlisens har blitt avslått.

Sammen med Island, Japan og Peru har Norge reservert seg til vedtaket av 1983 under Konvensjonen om Internasjonal Handel med Truede Dyre- og Plantearter (CITES) om å liste vågehval som utrydningstruet og det tilhørende forbudet mot internasjonal handel med vågehvalprodukter. Det betyr at disse landene er fritatt fra handelsforbudet.

Med andre ord er dagens eksportforbud selvpålagt. På samme måte som reservasjonen til IWCs fangstforbud gir det folkerettslige grunnlag for å drive fangst, så vil reservasjonen til CITES-listingen gi det folkerettslige grunnlaget for å oppheve eksportforbudet.

Det selvpålagte eksportforbudet har flere negative konsekvenser. For eksempel har det ført til et spekklager på ca. 600 tonn, store mengder spekk har blitt kastet på havet og ca. 140 tonn spekk har med offentlige midler blitt brent som fyringsolje. Minsteprisen til hvalfangerne er i år på bare 10 øre pr. kilo spekk, mens den var 3 kroner i 1999.

Kjøperne er pålagt å kjøpe og lagre alt spekk som bringes til land og pålegges dermed kostnader til inn-

kjøp, pakking, innfrysing og lagring uten reell mulighet til salg.

Ved å oppheve det selvpålagte eksportforbudet vil en oppnå full utnyttelse av ressursene og dermed sette en stopper for moralsk forkastelig ressursløsning av høyverdig næringsrik mat, f.eks. etterspør Japan særlig de produktene som mangler marked i Norge, dvs. spekk og fett kjøtt.

Dette vil forbedre lønnsomheten i næringen, både til fangere og produsenter og slik skape positive ringvirkninger for tilhørende næringer. Likedan vil eksport bidra til å skape arbeidsplasser langs kysten, til beste for både lokal- og storsamfunn.

I og med at vitenskapelige bestandsvurderinger viser at de to nord-atlantiske vågehvalbestandene som Norge beskatter på ingen som helst måte kan betraktes som utrydningstruede, så har Norge til de tre siste partsmøtene til CITES fremmet forslag om å fjerne disse vågehvalbestandene fra listen over utrydningstruede arter.

Det hersker ingen vitenskapelig uenighet. For å kunne kontrollere internasjonal handel med vågehvalprodukter foreslo Norge til årets CITES-møte at handel bare skulle finne sted mellom land som har DNA-metoder for å kontrollere handel.

I Norge blir det tatt DNA-prøver av hver eneste hval som fanges med tanke på å kunne kontrollere framtidig handel. Ved å ta stikkprøver i markedet kan DNA-analyser av dette kjøttet sammenlignes med DNA-profiler fra fanget hval. Dette DNA-registeret er antakeligvis verdens strengeste kontrollsystem for handel med fornybare ressurser.

Til tross for dette gikk ikke forslaget gjennom i CITES. Norge oppnådde simpelt flertall, men ikke det nødvendige 2/3-flertall. Også i 1997 fikk Norge støtte av et simpelt flertall.

Dette viser at kontraherende parter ikke er villig til å forholde seg til inngåtte avtaler og heller ikke villig til å bruke de kriterier som skal ligge til grunn for vedtak i internasjonale fora.

Spørsmålet for Norge blir om vi skal godta at avtaler brytes på denne måten.

Ved å ikke oppheve eksportforbudet signaliserer Norge aksept for at internasjonale avtaler kan brytes.

Derimot vil Norge ved å oppheve det selvpålagte eksportforbudet tydeliggjøre at slikt avtalebrudd ikke kan aksepteres.

Aktivering av den traktatfestede reservasjonen vil med all sannsynlighet bidra til en bevisstgjøring hos de andre CITES-medlemmene og slik bidra til å få internasjonale avtaler til å fungere, og at det internasjonale samarbeidet støtter opp om disse avtalene.

Ved å gjenoppta fangsten og aktivisere reservasjonen i IWC, har Norge bidratt til å bevisstgjøre andre IWC-medlemmer om at den underliggende avtale må overholdes, med andre ord at IWC holder seg

til sitt mandat som er bærekraftig forvaltning av hvalfangst.

På denne måten har Norge bidratt med å fremme samarbeid i stedet for konflikt. Men prosessen med å få IWC til å fungere igjen er fortsatt bare i strartgropa, og det er usikkert om det i hele tatt er mulig.

Nå nylig har generalsekretæren i IWC, Dr. Ray Gambell, uttalt i et åpenhjertig intervju at IWC bør oppheve fangstforbudet. Gambell viser til at IWC's oppgave er å forvalte hvalfangst, og skal IWC unngå å miste all troverdighet så må IWC utføre sitt mandat. I motsatt tilfelle mener Gambell at IWC ikke har noen eksistensberettigelse.

Gambells uttalelser er en bekreftelse på at den norske linjen i hvalfangstspørsmålet har vært den rette.

Selv om hvalfangstmotstanderne sier det motsatte, så høster Norge internasjonal anerkjennelse for sin bærekraftige hvalfangst.

De voksende sjøpattedyrbestandenes innhogg i fiskebestandene er også bekymringsverdig. Hval og sel konsumerer store mengder biomasse, inkludert kommersielt interessante fiskearter som torsk, sei, hyse, sild, lodde og tobis.

En SINTEF-rapport fra i fjor anslår at fiskeriene har et vekstpotensial fra dagens 30 mrd. til over 200 mrd. innen år 2030. Beskatning av hval og sel er en forutsetning for å kunne realisere dette potensialet. En slik beskatning forutsetter igjen økonomisk lønnsomhet, som blant annet avhenger av tilgang til markeder.

Spørsmålet om bærekraftig hvalfangst og handel er med andre ord mye «større enn hval». Det dreier seg om å praktisere de prinsipper som verdenssamfunnet har nedfelt i Agenda 21, om å fremme internasjonalt samarbeid, om retten til en bærekraftig høsting av fornybare ressurser, om økonomisk utvikling, om arbeidsplasser og opprettholdelse av en levende kystkultur.

Utvikling av markeder og tilhørende økonomisk lønnsomhet må forstås som del av en strategi for bærekraftig utvikling som nedfelt i Agenda 21, hvor et kjernepunkt er ønsket om økonomisk utvikling gjennom bærekraftig bruk av fornybare ressurser.

Forslag

På denne bakgrunn fremmes følgende

f o r s l a g :

Stortinget ber Regjeringen omgående oppheve Norges selvpålagte eksportforbud av vågehvalprodukter.